

TANÁRI KÉZIKÖNYVEK A MEZŐGAZDASÁGI GYAKORLATI FOGLALKOZÁS TANÍTÁSÁHOZ

Megtisztelő és nagy örömmel vállalt feladatnak teszek eleget, amikor a *Mezőgazdasági gyakorlati foglalkozás tantárgy két tanári kézikönyvéről* recenziót készítek. A feladat azért különleges, mert a gyakorló tanárok által régen várt és nélkülözött segédeszközről, alapvetően fontos hézagpótló irodalomról van szó. A feladat megtisztelő azért, mert olyan szakemberek írták ezeket mint: Csorba Ernőné és dr. Oroszi András, akik a gyakorló pedagógusi pályán és különösen a tantárgynak megfelelő témakörök oktatásában szereztek elévülhetetlen érdemeket. Az általuk gyűjtött tapasztalatok alapján a legnagyobb hozzáértéssel megírt és szerkesztett munkák ezek, amelyek egyben meghatározói is lehetnek a tantárgy továbbfejlődésének.

Az írókon kívül köszönetet kell mondani a Művelődésügyi Minisztérium illetékeseinek is, akik idejében felismerve a tantárgy fejlődését elősegítő kézikönyv megjelenésének fontosságát, a pedagógusok kérésére, a könyveknek, rövid idő leforgása alatt, immáron második kiadását is szorgalmazta.

Nevezett kézikönyvek olyanok, hogy segítséget nyújtanak a tantervi célkitűzések és tantárgyi feladatok helyes értelmezéséhez, elősegítik a napjainkban annyira fontos nevelési hatások érvényesítését. Ezáltal — természetesen hozzájárulnak a tantárgy helyes oktatásához és megszerettetéséhez. A kézikönyveket semmiesetre sem szabad sablonosan alkalmazandó receptgyűjteménynek tekinteni. Feladatuk — mint e két műből ki is tűnik —, hogy segítséget és inspirációt adjanak a foglalkozások elméleti és gyakorlati anyagának dialektikus értelmezéséhez, a foglalkozások megtervezéséhez, a problematikusabb anyagrészek feldolgozásához. Vagyis nem gátolják, hanem elősegítik a szaktanárok önálló tervezését, gyakorlati tapasztalatainak alkalmazását. A véleményemmel sem azt kívánom kifejezésre juttatni a kézikönyvek nagy értékeinek ellenére sem —, hogy csak az abban leírtak az egyedüli jók és követendők. Napjaink oktatása és nevelése egy percre sem nélkülözheti a folyamatosan alkotó-, ötletekben gazdag tanári tevékenységet.

Dr. Oroszi András

Tanári kézikönyv az általános iskola 5—8. osztályos mezőgazdasági ismeretek és gyakorlatok tanításához

A kézikönyv három terjedelmes fejezetre tagoltan dolgozza fel az anyagot, amely a használhatóságát megkönnyíti és elősegíti.

Az *első fejezet* tartalmazza a Tanterv és Urasítás felépítésének és tartalmának ismertetését. Praktikus elvek szerint elemzi az egyes osztályok tárgykörönkénti feladatait, azok pedagógiai és didaktikai konzekvenciáit. Külön meg kell említeni a követelmények aktualizált elemzését, amely elősegíti azok osztályonkénti érvényesítését, megvalósítását.

A *második fejezet* első részében található a foglalkozásokra való felkészülés és a foglalkozások levezetésének oktatásmódszertani elemzése és részletes kidolgozása. A felkészülés folyamatainak keretében részletezi a kézikönyv az oktatás, nevelés legfontosabb alapfeltételeit: a gyakorlókertet, a kert berendezéseit, a szerszámokat, eszközöket, valamint a kisállattenyésztés oktatásának feltételeit. Ismeretes, hogy az előzetes tanári felkészülésben a legtöbb gondot az üzemterv, a termelési terv és az egyéb adminisztratív munkák jelentik, mint a tanmenet, a foglalkozási tervezet (vázlat) stb. A kézikönyvben részletes kidolgozásban megtalálható modellek elősegítik a szaktanárok ilyen irányú munkáját. Ebben a fejezetben található azok a táblázatok is, amelyek a leggyakrabban termesztett növények termesztésének adatait mutatják be.

A fejezet második részében a tanterv tárgykörök szerinti anyaga található. Részletesen, példákön keresztül mutatja be az egyes tárgykörök tanításával kapcsolatos tennivalókat, a tanári felkészülés mozzanatait. A tárgykörökön belül szereplő témakörök keretében számos foglalkozásvázlatot találunk, gazdag ábraanyaggal. Az ábrák didaktikusan és praktikusán segítik elő a kézikönyv használatát.

A kézikönyv korszerűségét mutatja a szakkörökre vonatkozó útmutatás is. Tekintettel arra, hogy az iskolai szakkörök fejlesztése napjaink központi problémái közé tartozik, a kézikönyv sok segítséget nyújt ehhez a tevékenységhez is. A szakköri munkatervek (tanmenetek) és a követelmények részletes kidolgozásával pedig közvetlenül támogatja a szaktanár ezirányú munkáját.

A *harmadik fejezetben* található az egyes tárgykörök (mezőgazdasági, műszaki és háztartási ismeretek és gyakorlatok) oktatásához szükséges felszerelések mennyiség szerinti felsorolása.

A szerző a javasolt szakkönyvek listájával és a tantárgy oktatását szabályozó fontosabb rendeletekkel egészíti ki a kézikönyvet.

Tanári kézikönyv az általános iskola 5—8. osztályos háztartási ismeretek és gyakorlatok tanításához

A kézikönyv bevezetőjében a szerző röviden elemzi a háztartástani ismeretek és gyakorlatok oktatásának célját. Hangsúlyozza, hogy a gyakorlati foglalkozás keretében a tárgykör oktatásával a leánytanulók nagyon fontos alapképzést kapnak. Lényegében a családi otthonban elvégzendő teendők ellátáshoz és a pályaválasztáshoz is kellő tájékozottságot kíván nyújtani. A bevezetőben tájékozódhatunk még a kézikönyv felépítéséről és tartalmáról is.

Az *első fejezetben* a háztartási ismeretek és gyakorlatok tárgykör Tanterv és Utasításának elemzését, a követelményrendszer és azok magyarázatát tartalmazza, de úgy, hogy ezzel együtt mutatja be a Nevelési Terv feladatait is. Ezekhez gyakorlati tanácsokat ad olyformán, hogy azok közvetlenül felhasználhatók a szaktanárok felkészülésében.

A *második fejezetben* a Tanterv és Utasítás végrehajtásával kapcsolatos, az oktatási és nevelési tevékenység körébe tartozó gyakorlati tanácsok találhatók, a felkészülés mozzanatainak sorrendjében: először a tanmenetkészítés, majd a tanítási tervezetek (foglalkozásvázlat) kidolgozása. A nagy gonddal és aprólékosan kidolgozott vázlat (tervezet) gyűjtemény különösen nagy értéke ennek a kézikönyvnek. A vázlatok nagy száma mellett azok változatossága nyújt sok ötletet és közvetlen segítséget a tanároknak.

Ebben a fejezetben foglalkozik a kézikönyv a háztartástan oktatásának módszereivel, az óra, illetve foglalkozástípusokkal is. A koncentráció

gyakorlati bemutatása mellett elemzi az értékelés és osztályozás alapelvét és alkalmazásának módjait. Kitér a munkafüzet vezetésének módjára és azok oktatási és nevelési követelményeire.

Nem feledkezik meg a kézikönyv a kiváló és hátrányos helyzetű tanulók foglalkoztatásáról sem. Foglalkozik a szakköri munkával és ehhez kidolgozott munkatervet is ad.

A *harmadik fejezet* a bibliográfiát, a tanszerek és segédeszközök jegyzékét, az anyagi fedezetek biztosításának körülményeit, az anyagok nyilvántartását tartalmazza.

Mindkét kézikönyv a gyakorlatias tartalmánál fogva nyújt nélkülözhetetlen segítséget a mezőgazdasági gyakorlati foglalkozást oktató tanároknak. Úgy vélem, hogy ezek nem hiányozhatnak a szaktanárok könyvtárából, és kívánom, hogy használgják jó eredménnyel.

(Tankönyvkiadó, Budapest, 1973.)

Dr. Mibály Endre

Dr. Horváth Gedeoné: Csoportmunka az Általános Iskolai irodalomórán.

A korszerű pedagógiai munka eredményes módszereinek kísérleteken alapuló eredményei, ajánlásait tartalmazza az értékes munka.

A csoportmunka előkészítésére, megszervezésére, a csoportóra tervezésére, sok érdekes eszköz alkalmazására ad hasznos útmutatást. Sok gyakorlati példán szemlélteti az ismertetett metodikai elveket.

A Tankönyv Kiadó által 1973-ban kiadott munka hasznos segítséget ad a magyartanárok mindennapi munkájához.

Gaál Géza

Dr. Köves József:

A FÖLDRAJZ TANÍTÁSA

A tantárgypedagógiává fejlődő módszertan a pedagógia egyik legdinamikusabban fejlődő és legfontosabb területe. Az állami oktatás fejlesztésének kibontakozó folyamatában mind nagyobb szerepet kapnak a tantárgypedagógiák, a tanulók személyiségét fejlesztő eljárások, eszközök. Az ismeretszerzés jártasságát, az egyéni képességek kibontakozását, a permanens tanulás igényére, a társadalom mai és a gyorsan változó körülményei közötti együttélésre, beilleszkedésre való előkészítés bonyolult feladatainak eredményes megoldását jórészt az alkalmazott eljárások hatékonysága biztosítja. Ehhez kíván hozzájárulni dr. Köves József módszertani munkája az általános iskolai földrajztanár képzés területén.

A főiskolák földrajz szakos hallgatói neveléstani, didaktikai, pszichológiai és logikai tanulmányaikra támaszkodó, ezeket összefogó tankönyvet kapnak kézbe. „A működő pedagógusok számára a tankönyvben található példák magától értetődő lehetőséget nyújtanak ahhoz, hogy gyakorlati tevékenységüket felülvizsgálják, és szükség esetén bizonyos téren, elméleti meg-alapozással módosítsák.”

A szerző nagymértékben figyelembe veszi napjaink gyakorlatát, és ugyanakkor megpróbálja „... a mai gyorsuló időben korszerűbbé tenni a földrajzmetodika, a földrajzpedagógia anyagát és átvezetni a vele foglalkozókat a holnap gyakorlatába.” A tantárgypedagógiai jel-

legnek megfelelően a munka széleskörűen kapcsolódik a pedagógia valamennyi területéhez.

A tankönyv kilenc fejezetre tagolódik. Az I. fejezet (A földrajztanítás módszertanának tárgya, feladatai, kapcsolatai) egyértelműen helyezi el a földrajzmódszertant a pedagógiai tudományok rendszerében. Erre nemcsak a feladatkör tisztázása érdekében van szükség, hanem azért is, mert napjaink pedagógusai körében elég nagy a bizonytalanság a didaktika és a metodika tartalmát illetően.

„A társadalmi igények visszatükröződése a földrajz tanításának történetében” c. (II.) fejezet rövid történeti áttekintést nyújt, majd a III. fejezetben (A földrajz tanításának sajátos nevelési feladatai) részletezi a szerző a földrajzi oktatás-képzés nyújtotta nevelési lehetőségeket. Sorra veszi e feladatokat a művelődési javak és a pszichikum tevékenységei szerint egyaránt. Részletesen kitér a nevelés minden területére, és számos konkrét nevelési feladatot sorakoztat fel.

A IV. fejezet (A földrajz tanításának tartalma) a földrajzi ismeretek sajátosságait és az alapvető tantervelméleti kérdéseket tisztázza. Rövid áttekintést nyújt az általános és középiskola földrajz tanítási anyagának egymásraépüléséről az 1962-es tanterv alapján, majd részletesen foglalkozik a szerző a didaktikai feladatok teljesítésével (V. fejezet).

„A földrajz tanításában alkalmazott módszerek és eszközök” c. VI. fejezet a tankönyv gerince. Több mint 100 oldalon ismerteti a föld-

rajztanítás módszerét meghatározó tényezőket, a módszereket és eszközöket — az ismeretek szóbeli átadásától a valóság közvetlen és közvetett bemutatásán át a tanulók önálló munkájáig. A VII. fejezet (A földrajztanítás szervezeti formái) ismét didaktikai aspektust tükröz — különböző órátípusok, csoportmunka, programozás, — de kitér a tanulmányi kirándulás és az üzemlátogatás, a földrajzi szakkör, valamint a tanulók iskolán kívüli munkájának kérdéseire is.

A két utolsó fejezet gyakorlati vonatkozású útmutatásokat ad (tanmenet, tématerv, felkészülés a földrajz órára, óraelemzés, földrajzi szaktanterem), ill. „A felnőttoktatás és a földrajzi ismeretterjesztés metodikai kérdései”-t foglalja össze.

Az egyes fejezeteket részletes irodalomjegyzék követi. A szöveget kísérő 86 ábra is „a gyakorlattal való szoros kapcsolatot hivatott szolgálni”, hasonlóképpen az egyes fejezetek után iktatott feladatok közös vagy egyéni megoldása is. A különböző betűtípusok alkalmazása a lényeg kiemelését, ill. a funkcionális tagozódást van hivatva biztosítani.

Az alapvető célkitűzésnek megfelelően „a tantárgypedagógiai tartalom minden fejezetben megtalálható, tehát a tankönyv sokoldalúan igyekszik feltárni a földrajz tanításának és az ezzel kapcsolatos nevelésnek lehetőségeit, mód-szeréit.”

(Tankönyvkiadó, Budapest. 1972.)

Pósa Lajos

Varga Domonkos—Berki Viola:

ERDEI ESZTENDŐ

Milyen az erdő élete, amíg betelik egy esztendő? Vaddisznó csórtet a téli éjszakában, fácán gubbaszt a faágon. Az első virágok kidugják fejüket a hó alól, a még csupasz ágakon megszólal a cinke.

A kikelet híret hozzák a szép szavú erdei pacsirták. A buggó böklászők meg az erdei vadak öröme bőségesen megterül az asztal bogróval, gyümölcscsel, gombával.

Az ősz közeledtével agancsukat köszörülik, majd összemérik erejüket a szarvasbikák. Lombját hullajtja a tölgy, a bükk, s téli álomra tér az erdő.

Berki Ilona színes illusztrációi díszítik ezt a kis könyvet, amely a természet megfigyelésérc, szeretetére tanít.

(Móra Könyvkiadó, Budapest, 1973)

J. F. Cooper:

BÖRHARISNYA

Cooper indián sorozatából valamikor, 1823-ban, ez a kötet jelent meg elsőnek. Valójában Cooper öt világhírű indián könyve közt, ez a negyedik, melyet örömmel olvas az egész világ ifjúsága.

A Börharisnya cselekménye 1793—94-ben játszódik le, a modern Amerika kialakulásának első idejében. A regény hősei Natty Bumppo és indián barátja Csingacsuguk nézik a körülöttük kavargó eseményeket és a sok változást, amelybe nehezen tudnak beleilleszkedni.

Ha nincs is mindig igazuk, életük a barátság-nak, a hűségnek a természet szeretetének szépségét hirdeti.

(Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1973)

Julius Schwartz:

JÓ MULATSÁG TUDNI, MIÉRT

A mindennapi életben jól ismert anyagok, a gyapjú és a papír titkát kutatja az olvasó. Közben megismerkedik az anyagok természetével, feldolgozásuk módjával, történetével. A tájékoztatást könnyen elvégezhető, biztonságos kísérletek segítik elő.

(Móra Könyvkiadó, Budapest, 1973)

Szabó Magda:

SZÜLETÉSNAPO

Szabó Magda regényében az igazi születésnap történetét meséli el a fiatal leányolvasóinak. Illés Bari egy májusi vasárnapon tölti be tizenegyedik évét. Várva-várja születésnapját. Úgy véli ez a nap határhő lesz életében. Nagylány-nak tekintik majd a felnőttek is. A tizenegyedik születésnap azonban sok keserűséget és csalódást hozott. Az igazi születésnap, nem esik egybe a naptár szerinti születésnappal.

A próbatétel váratlanul érkezik. Ez dönti el, hogy nagylány-e Illés Bari.

(Móra Könyvkiadó, Budapest, 1973)

Jean de Brumhoff:

BABAR ÉS A TÉLAPÓ

Egy napon télapó így szólt Babarhoz: — Kedves Barátom, hadd köszönjem meg mindazt, amit értem tettél. Most már közeleg a karácsony, hozzá kell kezdenem, hogy az embergyerekek között szétoszzam a várva-várt ajándékokat. De nem feledkeztem meg arról az ígéretemről sem, amit a kis elefántoknak tettem. Tudod-e mi van a zsákban? Egy valódi, a Te méretedre készült Télapó öltöny. Ha felöltöd

ezt a bűvös ruhadarabot, tüstént repülni tudsz a levegőben. Itt van egy puttony, amelyből sohasem fogy ki a játék. Itt elefántországban te fogsz engem helyettesíteni!

Babar úgy tett, ahogyan Télapó mondta neki. Alig öltötte fel a bűvös köntöst és a szakállat hozzá, érezte, hogy súlytalanná válik, és repülni kezd.

A varázslatos történetet a szerző illusztrálta.

(Móra Könyvkiadó, Budapest, 1973)

Hegedűs Géza:

A MENEKÜLŐ HERCEG

Elmenekülhet-e bárki a történelem által rászakadt szerep alól?

Az ifjú házias II. Rákóczi Ferenc a nép hívó szava elől Bécsbe menekül. A bécsi udvar provokátora börtönbe juttatja. Innen megszökik. A menekülés útja csakis a vezérre váró felkelő néphez vezethet.

A fejedelem ifjúságának páratlan érdekes epizódját ragadja meg Hegedűs Géza legújabb könyvében.

(Móra Könyvkiadó, Budapest, 1973)

DÍSZNÖVÉNYEK

A *Bűvár Zsebkönyvek* legújabb kis kötete a dísznövényeinket foglalja csokorba.

Bemutatja a tavaszi, nyári, őszi és téli kert pompás szemet-lelket gyönyörködtető virágait. A 29 színes tábla a legismertebb, a legkedveltebb kerti és szobai virágok gyűjteménye. A táblák összeválogatása is tanácsot ad a kerttervezéshez, a gondozáshoz.

A kötet dr. Debreczy Zsolt munkája, a rajzokat Bíró Krisztina készítette.

(Móra Könyvkiadó, Budapest, 1973)

